

Societății

„Gazeta“ este în fă-carod
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 16 fr.
N-rii de Duminecă 8 franci.
Se prenumără la toate oficiile
poștale din țară și din afară
și la dd. colectori.
Abonamentul pentru Brașov:
la administrație, piața saare,
Târgul Inului Nr. 30 etagiu
I.: pe un an 10 fl., pe șase
luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr.
Cu dusul în casă: Pe un an
12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni
3 fl. Un exemplar 5 cr. v. a
său 15 bani. Atât abonamen-
tele cât și inserțiunile sunt
a se plăti înainte.

GAZETA TRANSILVÂNIEI

ANULU LVII.

Nr. 20.

Brașov, Joi, 27 Ianuarie (8 Februarie)

1894.

Frigurile guvernărilor.

Brașov, 26 Ianuarie v.

Avea dreptate foia guvernamentală din Pesta, când dicea, că dela încheierea pactului cu Austria n'au fost la ordinea țilei cestiuni mai grave și mai importante, decât acele ce agită aji așa de mult spiritele în dietă, ca și afară de dietă.

In beția lor de putere, seduși de succesele aparente din lungul periodu de pace, ce l'a străbătut monarhia noastră dela 1866 încôce, Ungurii trăiesc în ideia, că dela reformele, ce le pregătesc ei pe terenul bisericesc și administrativ atârnă rezolvarea viului celui mare, de care este muncită aji fantasia lor peste măsură încordată și iritată.

Ei, cari se cred a fi singura „nație alcătuită de stat“, nu vor să se oprască la jumătate drumul, și, după ce printr'un sistem de legi croite anume în spiritul de duplicitate, ca să potă fi sucite de cei dela putere după plac — și la putere erau numai ei — au tradus maxima despotică a lui Ludovic XIV „l'état c'est moi“ (statul sunt eu) în limba nației privilegiate maghiare și a despotismului ei național, dicând: „Statul suntem noi Maghiarii,“ ei stăruiesc acuma cu o grabă și cu o pasiune estra-ordinară de a delătura toate piedecile, ce s'ar opune, după părerea lor, realizării acestui ideal al unui „stat național maghiar unitar“.

Și sunt grele și nenumărate piedecile, ce se opun realizării viului despre o Maghiară mare, care să se estindă dela Dunăre până în Marea-Negă și să stăpânească peste întregu răsăritul european. Nu sunt numai nise piedeci trecătoare ori chiar artificiale, ci sunt piedeci, ce rezultă din firea lucrurilor și a împrejurărilor reale, piedeci inherente dezvoltării istorice și etnogra-

face a țerilor, din cari se alcătuiesc statul ungar de aji.

Acestea le știu și cunosc preabine bărbai politici ai Ungurilor, dăr par'că chiar conștiința despre mărimea piedecilor, ce se opun viului lor îi îmboldesce de a fi totu mai cutezători, de a risca totu mai mult, în credința orbă a jucătorului de cărți pasionat, că dublându mereu îi va succede în fine a sarge banca.

Nu le-au fost de ajuns guvernărilor unguiri, că au cuprinsu toate pozițiunile vieții publice pentru elementul maghiar, că au redusu poporele conlocuitoare nemaghiare la rolul de cetățeni de a doua mână, avisați la grația maghiarismului dominant, ci acuma cred, că este de lipsă ca ideea lor de stat, după care adevă dezvoltarea acestuia potă fi numai maghiar, să pătrundă în toate fibrele și părțile populației prin aceea, că statul va centralisa totu în mâna sa pe terenul învățământului, pe cel bisericesc-politic și administrativ.

Ceea ce a produs o dezvoltare seculară pe temelul caracterului poliglot al statului, se disipă peste noapte, ca să facă locu nisuițelor diametralu opuse acestei dezvoltări.

Este acesta o pretensiune, ce trece peste limitele minții sănătoase, este o aspirațiune mai mult decât cutezată, o aspirațiune bolnăvicioasă, nebună. Dăr ea există și se manifestă în nisuițele faptice ale elementului domnitor.

Multe s'au petrecut în Transilvania și Ungaria dela inaugurarea dualismului încôce. Dăr, ori câtu de mult s'ar fi făcut și s'ar fi lucrat, a rămas întipărit în conștiința generală a populației statului, că nu s'a clădit pe base sigure și durabile, că în ce privește viitorul nu s'au creat garanțiile necesare pentru o pacinică și liniștită dezvoltare a statului, că s'a creat un regim

tendențios, care nu mulțămesc nici chiar pe nația privilegiată dela putere și că mai ales în ce privește libertatea și bunăstarea poporelor statului am regresat într'un mod înspăimântător.

Pote fi însă vorba de libertate, acolo, unde a dispărut aproape cu totul simțul de dreptate și de echitate, unde un egoism național potențat până la extremă a suprimat ori-ce îmbolduri bune, ori-ce înțelegere pentru exigențele adevăratei culturi și a adevăratului progres, ori-ce ideă curată de umanitate și unde spiritul public se delectă cu planurile și întreprinderile unui șovinism escesiv, ce se nutrește din minciună și imoralitate?

Ori-ce bătă trebuie să și facă cursul ei. Cuprinși de frigurile periculoase ale despotismului de rasă, guvernării de aji lucră, așa ca și când ar trebui să vedă până la serbarea mileniului, în 1896, „Maghiaria“, la care aspiră ei, pusă în picior.

Se mai grăbesc, căci vor să se folosesc de timpul de pace pentru a completa edificiul maghiarismului absolut.

Să grăbesc, dăr timpul grăbesce mai tare, timpul, care duce pe aripele lui progresul poporelor și nimicesce totu ce i-se pune în cale.

CRONICA POLITICĂ

— 26 Ianuarie.

Ieri, 6 Februarie, dieta ungară a ținut ultima ședință din sesiunea actuală. Cu ocazia acesta Ștefan Teleszky, raportorul comisiei judiciare a dietei, a prezentat raportul acesteia privitor la dreptul matrimonial. La sfârșitul ședinței s'a cetit rescriptul prea înalt, prin care se închide sesiunea actuală și se stabilește deschiderea noiei sesiuni pe mâne, 8 Februarie, când se va stabili ordinea lucrărilor dietei. Celu dintău obiectu, care va veni la dezbateri, e proiectul căsătoriei

civile. „Egyetértés“ dice, că mai mulți deputați voru cere, ca dezbateri asupra acestui proiect să nu începă, decât la 12 Februarie. Guvernul, dice numita foie, aprobă această părere.

Visita, ce au făcut deputații unguiri la Agram, preocupă mereu cercurile politice maghiare. Un deputat, care a luat parte la peregrinagiul din Agram, publică în „Egyetértés“ un lungu articolu, în care își dă mari silințe să arate, că primirea, ce li-s'a făcut de cercurile liberalilor croați, a fostu câtu se potă de „amicală“. Cu toate acestea nu potă să nu spună sincer, că în această primire, s'a observat și o mare răceală, căci etă ce dice el: „Nu esitam a mărturisi, că primirea, ce ni s'a făcut la sosirea noastră în Agram, a fostu rece. Am căutat, dăr n'am văditu acolo reprezentate nici unulu din straturile societății capitalei croate. Chiar și curiositatea, n'a pus în mișcare pe omeni. Un bărbat opoziționalu croatu, cu care am conversat timpu mai îndelungat, mi-a dăsu: „Nu vă amețiți, d-lor, poporul de aici n'are lipsă de D-vostre. Numai partida guvernamentală croată vă linguesce“. Mai târziu însă m'am convins, că nu e tocmai așa. Peregrinulu unguir vră apoi să dovedescă, că în poporul croatu se observă ore-care împăcare cu stările de drept publicu actuale a Croației față cu Ungaria, și exprimă speranța, că decă și nu generația actuală cea viitoare celu puțin va pricepe interesele ce-i legă pe Croați de Unguri — C'o vorbă, speranța „patriotului“ unguir se rașimă pe „dora“ și pe „pote“, adevă pe nimicu sigur și realu.

O telegramă din Petersburg aduce scirea, că în cercurile guvernului rusesc bărbai de influință se ocupă cu încorporarea Finlandei la Rusia, respective cu restringerea constituției finlandeze seu chiar cu sugrumarea acesteia. Cu toate, că Țarul de repețe-ori a declarat, că nu voesce să știrbesc constituția Finlandesilor, totuși acestia au dat de repețe-ori espresione plângerilor și temerilor lor, că constituția este atacată. In cea din urmă

FOILETONULU „GAZ. TRANS.“

De prisos.

Novelă, de C. Russ.

(8) (Urmare.)

Deja în scurtu timp s'a deprins Gertruda pe deplin în lucru și și-a agonisit acum atâtea, încât și-a putut plăti lipsele sale modeste și a putut înapoia protectoarei ei speșele făcute pentru densa la început. Despre așa ceva însă nu voi să scie dōmna Berner nimicu, și cu acesta ocaziune ajunseră tovarășele mai întâiu la o neînțelegere.

— „Observă, că încă totu nu poți uita, că ești fică de primar; nu voesc să te lași remunerată cu nimica din partea femeii din popor“, — dīse conducătorea iritată.

— „Nu dice așa, dragă dōmnă Berner“, o rugă Gertruda, „până acuma cu atâtea m'ai dăruit —“

— „A, nebuni! Nu-ți sunt destul de bună, pentru-că m'ai putut fi oșpe pe câteva săptămâni? Creși d-ta, că o lucră-

tore ca miue nu-și potă permite luxulu acesta?“

— „Nu sunt și eu lucrătore, ca și D-ta?“

— „Palavre! Lucrătorele între sine nu mai facu atâtea vorbe“, dīse dōmna Berner dându din umeri. „Ți-se pare potă că ești și acuma, ca o princesă fermecată, care își așteptă mântuirea!“

Acuma începū Gertruda a plânge. „Imi faci nedreptate, dōmnă Berner. Eu niciodată în viața mea nu m'am simțit așa bine, ca aci la d-ta, și nu doresc nimicu mai mult, decât a pută fi totdeuna neaternătoare.“

— „Cine vră, să te împiedece dela acesta?“ o intrerupse dōmna Berner încă totu aspru, dăr totuși puțin mai domolită, „de acum înainte vomu face calculu până la ultimul ban, nu vei căpeta dela mine nicu barem unu ac în dăr, însă datore nu-mi ești cu nimica; rămâne la acesta.“

Gertruda vădū, că nu mai potă sta pe lângă rugarea ei și dīse, prindend pe buna femeia de mână: „Fă dăr așa, cum vrăi d-ta; eu nu-ți voiu imbia mai multu

banii, însă datornica d-tale voi rămâne câtu voiu trăi.“

— „Așa e bine!“ esclamă dōmna Berner, cuprinse fata și îi dădu o sêrutare pe fața, ce acum a fostu pierdut multu din paliditatea cea bolnăvicioasă. „De altcum, ce se ține de datorica, despre care vorbesc, plătesc-o câtu se potă de bine cu bucuria, care m'-o face traiulu împreună cu d-ta. Dăr mă tem, că acesta nu va dura lungu timp.“

— „Pentru ce nu?“ o întrebă Gertruda.

— „Pentru-că părinții d-tale nu te voru lăsa pentru totdeuna aci; în totă ziua gândesc: astăci va veni primarul și-și va duce fata acasă.“

— „O, în ce rătăcire mare ești D-ta!“ strigă Gertruda. „Părinții mei nu mai voiesc să scie nimicu despre mine! M'au alungat dela sine, ba m'au interdiș de a mai dice, că sunt ficia lor.“

— „Nimicu altceva, decât că m'am făcutu lucrătore. După-ce m'am mutat aci la d-ta, m'am ținut de prima datorință, de a scrie tatălui meu, de a-i enara întemplările mele și a-i comunica, că în fine m'am aflatu unu postu în fabrica de bumbac a

lui Adalbert Heidenreich și la d-ta locuință și scutu. Cu frică și tremurându am așteptat răspunsul; a sosit, însă nu scrisu de mâna tatălui, ci de a mamei mele.“

„Dăr mama n'o fi fostu față de d-ta așa tirană și...“

„Mamă-mea mi-a făcutu reproșuri aspre și amare pentru fuga mea de acasă“, continuă Gertruda, intrerupându pe vorbitoare, „m'a numit nemulțămitoare, necrecută, fără inimă, și a declarat de răutate, din parte-mi, că eu le-am făcutu părinților rușinea și pata, de a intra, ca lucrătore de fabrică. Soru-mea, Aurelia, chiar s'a fostu logodit cu locotenentulu Ohlen, Luisa are prospecte, de a face o partiă strălucită, însă acum toate se voru strica, decă se va auși, că eu sunt o lucrătore da fabrică. Se viu numai decâtu acasă, seu nu mă va mai recunoșce nicu-când de fata ei, decă nu o voiu asculta, va grijii ea, ca să nu aușă nime, ce rușine am făcutu eu întregi familii.“

— „O, Gertruda, de ce nu mi-ai spusu nimicu despre acesta?“ esclamă dōmna Berner cu lacrimi în ochi, înfruntându o, eu și-și fi sfătuitu atunci, să mergi acasă.“

dintă a dietei finlandeze, *Kurten*, reprezentantul cetățenimei, a debeatat acușe grave contra guvernului rusesc, care atacă constituția finlandeză. În urma acesteia dietele rusești „*Novoje Vremja*” și „*Moskovska Vjedomosti*” provoacă, prin articuli venimești, pe guvernul rusesc, ca să ia măsuri aspre de represiune contra dietei din Finlanda.

Românii, Sașii și Ungurii.

Organul faimosului Bartha Milos, „*Ellenzék*” din Clușiu, face în „unul” articol de fond un comentariu caracteristic la espunerile „*Gazetei*” privitor la raporturile dintre sași și naționalități, pe care îl reproducem aici pentru curiozitatea cititorilor:

O luptă diaristică vrednică de atenție s'a iscat între un valah din Valahia, altul săsesc din Ardeal și erașii valah, totuși valah, din Ardeal. Diarul din Valahia este „*Tara*” roșilor, er din Ardeal este foia germană „*Kronstädter Zeitung*” și diarul maghiaro-fag „*Gazeta*”.

Ocaziune la iscarea acestei lupte diaristice au dat-o demonstrațiile săsești, iscinate din incidentul suspendării celor 15 învățători sași din comitatul Bistrița-Năsăud. Indată ce „*Tara*” din Valahia a auzit de acestea — de sigur prin re-un corifeu agitator din Ardeal, — i-a exprimat numai decât bucuria, că cum a sosit timpul, ca și Sașii să se urăască numai de partida liberală, ci peste tot de ori-ce partidă maghiară și să se alieze cu ultraștii valah, slovac și sârb.

Observăm, că pe „*Gazeta*” și acum se vede rău, că Sașii ardeleni au încetat să nu așa numita partidă săsescă și s'au alăturat la partida liberală. Grăbim însă să declarăm, că nu din cauza noastră, a Maghiarilor, i-a causat „*Gazetei*” o rană atât de nevindecabilă această alăturare a Sașilor la partida liberală, ci din cauza politicele sale ilusorice. Politica sa ilusorică este confederațiunea. Acesta o înțelege așa, că de exemplu părțile ardeleni, în sensul conferinței din Sibiu, să înceteze de-a mai forma părți întregitoare ale Ungariei, să se restabilească marea principat al Transilvaniei de odinioară și atunci apoi în locul fostului pământ al Maghiarilor, Săcilor și Sașilor, vom avea față în față trei națiuni: valahă, maghiară și săsescă. Aceste trei națiuni, sub numele de confederațiune, vor forma sau vor re-veni vechia unio trium nationum, și fiindcă după numărul nația valahă este în Ardeal în majoritate, al ei va fi rolul conducător și cu timpul poate să vină și lumea aceea, când se-și trimită deputații lor ardeleni nu la Clușiu, nici la Sibiu, ci la București. Ca iluzie, această politică e des-

tulă de strălucită, ba e atât de răpitoare, încât acum, în noua luptă diaristică dintre Sași și valah, chiar și „*Gazeta*”, după cum vom vedea mai jos, tresare pentru un moment și grăbesce a declara, că ea nu are nimic dușmănos față cu „poporul maghiar”.

Acum, când afacerea învățătorilor sași dela Bistrița-Năsăud a produs o turburare între Sași, „*Gazeta*” s'a și grăbită a profita de ocaziune, a bătut în palmă de bucurie și a exclamat: Așa vă trebuie, să nu vă fi aliată la partida liberală maghiară! Foile ungurești din Brașov au intervenit și au declarat, că foile săsești au făcut prea mare lucru din cazul dela Bistrița și că Sașii nu au cauză de-a se alia cu „*Gazeta*”, la ceea ce de altfel Sașii și așa nu s'au cugetat.

Prin cunoscuta ordinațiune a ministrului Csaky, afacerea s'a aplanat. Despre acesta însă „*Tara*” dela București nu avea cunoscință și astfel s'a întâmplat, că ea a provocat pe Sași să se alăture la ultraștii valah, slovac și sârb.

„*Kronstädter Ztg.*” — deși în timpul mai nou și-a permis să fiă cu multă ușurință față de noi — la provocarea aceasta a „*Tarei*” a declarat scurt și cuprinzător, că dacă Sașii vor avea oarecari gravamine, ei le vor aplana acușă cu Maghiarii, cu guvernul din patriă, nu au însă nici cea mai mică voină de-a se inhăța la carul daco-românismului.

Acesta era apoi mai mult, de cum s'ar fi așteptat „*Gazeta*” dela colegul său redactor sașu. Cu Sașii nu se poate face un nou 48—49! S'a isprăvit. „*Gazeta*” s'a desiluzionat și acum vine să protesteze contra suspiționarilor cu daco-românism, ce i-le-a făcut colegul său sașu. Ba încă declară, că ea nu este dușmănosă nici față cu „poporul maghiar”.

Ore așa se fi? „Poporul maghiar!” Câtă de generoasă a devenit! Va să zică înaintea ei (a „*Gazetei*”) nu există o Ungarie milenară, numai poporul maghiar există înaintea ei și nu există o națiune politică maghiară, al căreia membru e și redactorul și încă și editorul „*Gazetei*”. Singură această declarațiune a ei este în sine foarte de ajuns pentru ca noi să nu-i liberăm de suspiționea daco-românismului până atunci, până când ei nu vor voi să știe, că: în Ungaria se află o națiune politică, er nu numai poporul maghiar. I dăm dreptate lui „*Kronstädter Ztg.*” și-l aprobăm, că a lovit peste degete pe falșii daco-româniști. Pe cât timp „*Gazeta*” și soții săi vor uneli pentru visul confederațiunii, foia serioasă maghiară nici de vorbă nu poate sta cu ei.

SCRIRILE PILEI.

— 26 Ianuarie.

Procese de presă la Clușiu. Foile ungurești din Clușiu zic, că lunile Februarie

și Martie ale acestui an s'ar pute numi „*secolul proceselor de presă*”, deoarece nu mai puțin, ca 11 procese de presă s'a hotărât a se pertracta în cursul acestor luni înainte curții cu jurați din Clușiu. Intre acestea se află și procesul Memorandului, despre a căruia pertractare presupunem memoriile foi, că va dura totuși cum atata de mult, ca și celelalte 10 procese împreună luate.

— o —

Liberat. D-lu Septimiu Albini, osândit în procesul „*Tribunei*” la 3 luni închisore de stat, implinindu-și ieri pedepsa, a fost liberat din închisore dela Seghedin.

— o —

Un nou cabinet în Ungaria. Lui „*Narodni Listy*” i-se face cunoscut din Agram, că în Pesta se gândesc la formarea unui minister nou sub presidența contelui Stefanu Károlyi. Acesta se zice, că ar fi singura cale pentru rezolvarea crizei de acum.

— o —

Bilroth a murit. Profesorul Bilroth din Viena, care a fost unul dintre cei mai renumiți chirurgi din lume, a răposat ieri, în 6 Februarie n. la Abbazia.

— o —

Catastrofa în fabrica de feru din Reșița. În fabrica de feru a căilor ferate austro-ungare din Reșița s'a întâmplat o grănică catastrofă în noaptea de Sămbătă. Când întreg orașul dormea, o teribilă hura a deșteptat pe toți locuitorii. Într-un minut totă lumea a fost în picioare și a alergat pe stradă. Mulți credeau, că e cutremur, der fumul, ce se ridica în forma unei turle desupra clădirei fabricii căilor ferate austro-ungare, a indicat catastrofa. Fabrica era fără acoperiș, și în jurul ei erau dărimate toate clădirile. Huruia s'a întâmplat într-un mod foarte extraordinar, zice „*Dreptatea*”. Ferul topit, în localul de topire, în loc să curgă în forme din retorturi, a curs în canalele din apropiere pline cu apă. Ferul topit fiind de o înfierbințelă enormă, deodată a prefăcut apa în abur, și acesta a pricinuit hura. Catastrofa a răpiti două vieți omenești; afară de acesta mai mulți au suferit contuziuni mai mult sau mai puțin periculoase.

— o —

Inspectorul de școle ungurești pentru comitatul Făgărașului este numit, deocamdată ca provisoriu, directorul școlii civile de stat dela Făgăraș, cu numele Váro Benjamin.

— o —

Băile școlilor române din locu, cari din cauza unor reparaturi au fost până astăzi închise, de mâne dimineții începându vor fi erași puse la dispozițiunea publicului.

— o —

Din Belgrad se anunță, că la balul comercianților de alaltăieri s'au schimbat

între Milan și fostul ministru-președinte Gruici vorbe foarte aspre. Când Milan a vădit pe Gruici, pași spre el și l'a tras la răspundere pentru atacurile, ce îndreptă asupra lui presa radicală. Gruici a răspuns, că presa e independentă și că conducătorii partidei radicale stau departe de atacurile presei. Milan îi adresă la acesta cuvinte dure și a întors spatele lui Gruici, care numai decât a părăsit balul. — Se pare, că aventurierul Milan vrea să se joci de-a mâta orbă cu radicalii sârbi. Numai să n'o pățescă.

— o —

Un atac între Francezi și Englezi. După o telegramă sosită în Liverpool din Sierra Leone, erași s'a întâmplat un atac între Francezi și Englezi. Despre rezultat nu se știe mai amănunțit, decât numai atât, că Francezii au puscat asupra poliștilor de graniță, ce tăbăreau pe pământul Sofloru. S'a încins din acesta o luptă, în care au fost omorâți un Francez și 5 bărbați indigeni din poliția de graniță; Englezii au câștigat arme și munițiune.

— o —

Contele Leo Tolstoj arangiază cele mai originale petreceri în Moskva. La anul nou, după ritul orientălu, el a arangiat o soarea mascată, la care au apărut ca masce cei mai cunoscuți dintre bărbații de știință, artiști etc. Contele Tolstoj s'a prezentat într-un costum foarte simplu, el a îmbrăcat cămașă simplă țărănească, ce o purta, când ară și sapă însuși la câmp. Acesta petrecere originală a avut, după cum spun raporturile rusești, un succes strălucit.

— o —

Cununia. Cununia d-lui Iosif Moldovanu, funcționar la filiala „*Albinei*” din Brașov, cu amabila d-sora Elena Stinghe, se va săvârși Dumineca viitoare la orele 4 d. a. în biserica Sf. Nicolae din locu. — Repetăm a exprima tinerei părechii sincerile noastre urări de fericire.

— o —

Primăvera la Paris. Foile din Paris spun, că la 2 Februarie a sosit acolo prima rëndunică. În colțurile stradelor stau bune și fetițe îmbiand pe trecători cu „*primula veris*” (viorele).

Din Camera română.

Discuțiune privitoare la cestiunea română.

Răspunsul D-lui ministru de externe Alexandru Lahovari.

(Urmare).

D-lor, cestiunea relațiilor Românilor de dincolo de munți cu guvernul ungar, cestiunea luptelor dintre elementul stăpânitor din regatul Ungaria, adevădă dintre Maghiari cu naționalitățile celelalte, cari nu sunt numai Români, și cari sunt și de alte ginte, precum: Sârbi, Slovaci, este totuși așa de veche, am pute zice, ca și monarhia ungară, însă densa a luat un

— „Acea o știeam eu, și din asta cauză am tăcut. Crede-mă, dragă dămnă Berner, m'am luptat greu și mult cu mine, der în fine totuși am vădit, că nu pot implini cererea mamei mele. Dacă nu m'a iubit mai înainte, acum mă uresce, o cetescă acesta din totuși șirul epistolei, și ce viață ași mai pute aștepta eu la densa și la surorile mele?”

— „Și tatăl d-tale?”

— „Elu nu a scris, a însărcinat-o cu acesta pe mama; pentru elu încă ar fi mai bine, să nu mă re-ntorcu”, răspunde tinera fată, mai mult dându a înțelege, decât explicându, însă dămnă Berner o înțelegea.

— „Și apoi?” o întrebă ea.

— „Am scris părinților mei, i-am rugat să nu mai insiste cu pretensiunea lor, și încodată li-am explicat, că am o ocupațiune cinstită și îndestulătoare pentru mine, că sunt bine adăpostită și nu le voi face nici când rușine. Dacă împrejurarea, că eu lucr în o fabrică, nu s'ar uni cu poziția surorilor mele, atunci nu e lipsă să știe despre acesta nimeni din cercul lor. Lumea, în care trăesc eu acum, nu

are nici o atingere cu aceea, în care vreau să pășesc surorile mele; în Berlinu mare dispăre omul, și deoarece nime nu are interesul, de a mă căuta, așa voi rămâne ascunsă.”

— „Și ce răspuns ți-a venit la epistola acesta?”

— „Nimicu” răspunde, Gertruda „și la alte trei epistole, ce le-am scris din timp în timp asemenea nu mi-s'a răspuns nimic. Nu vreau să mai știe nimicu despre mine, m'au isgonit. Nu mai am părinți, nici surori.”

— „Atunci îți voi fi eu mamă!” exclamă dămnă Berner, și cuprinse în brațele ei pe Gertruda, care plângea. „Liniștesc-te Gertrudo, până ce trăesc eu, tu nu vei fi singură.”

— „Deja de mult îți ești mamă”, zise Gertruda cu iubire „și așa e, că nime nu va ști de aceea, ce ți-am încredințat eu astăzi, ași voi totuși să-mi țin promisiunea dată părinților mei.”

Cocóna Berner îi promise, der cu gândul ascuns, de a comunica cele auzite dămnă Heidenreich.

Mama stăpânului fabricii a ținut pe Gertruda în ochi, precum își propusese, și a rugat pe cocóna Berner, să-i raporteze mai des despre densa, ceea ce o și implinea asta foarte bucuros, pentru-că nu avea altă plăcere mai mare, decât de-ași lauda în continuu favorita. Dămnă Heidenreich căută și-și află ocaziune, de a scirici în mod neobservat dela măiestrul superior despre lucrătoreea cea nouă; de altcum, respectându voința fiului ei, nu făcea încercarea, de a se apropia de tinera fată, și încungiura de a-o aminti în conversare cu Adalbert.

Când cocóna Berner merse la ea pentru de a-i enara, sub sigilul secretului, istoria Gertrudei, dămnă Heidenreich o ascultă cu atențiune și după-ce fini, zise ea zimbându: „Nu mi-ai raportat nimicu nou cocónă Berner, m'am încunosciințat în Waldburg; totuși e chiar așa, cum ți-a enarat Gertruda.”

— „O, aceea am scit-o eu!” exclamă cocóna Berner, „din gura fetei nuiese nici un cuvânt neadeverat. Der înțelegi, dămnă Heidenreich, cum poate fi o mamă așa de tirană?”

— „Deșertăciunea și trufa sunt isvórele la multe rele, cea mai rea însă e prostia, cu care, după cum am înșeles, dămnă Bindemann e multu înzestrată”, zise cocóna Heidenreich.

— „A alunga dela sine așa o copilă, pe când altu ar multami lui Dumnezeu în genunchi, dacă i-ar fi lăsat baremi pe unul dintre cei trei copilași, pe cari a trebuit să-i îngrope; sunt mulți părinți, cari nu merită să fiă”, și cocóna Berner își șterse ochii cu o batistă.

— „Dămnă Bindemann a lătit faima, că Gertruda s'a dus la nisce rude avute la Berlin, cari voesc să o adopteze.”

— „Pe jumătate e și adevărat, dămnă Heidenreich. Am adoptat-o de fice, deși nu-i sunt neam și nu sunt nici avută.”

„Fata posedă în sine însăși o avuție mare, să avem numai și mai încolo grijă de ea”, zise dămnă Heidenreich și amândou femeile își întinseră mâna una alteia, ca și când ar voi să întărescă această făgăduință solemnă.

(Va urma.)

caracterul multu mai acutu in cea din urma jumetate a secolului nostru. Acesta nu datuza nicu de astazi, nicu de ieri, nicu dela procesele de pressa, cari se facu astazi, nicu dela cunoscutul Memorandiu alu Romaniloru de acum vre-o doi ani, nicu dela Liga culturala, nicu dela celealalte lucruri intristatoare petrecute in cele din urma timpuri; ea a venit la ordinea zilei de candu cu reinfintarea autonomiei maghiare prin compromisul dela 1866, prin acelu pactu pe care Austria slabitu l'a consimtitu in a doua zi a marei infrangeri dela Sadova, si care portu in istoria numirea de dualismulu austro-maghiaru.

Acestu dualismu a fostu opera cunoscutului ministru saxonu D. Beust, chimatu in minute teribile pentru Austria, dicitu, de imputatul Franciscu Iosifu, se puna capetu situatiunei monarchiei sdruincinate prin resbelulu nenorocitu din 1866.

Nu avemu timpul sa ne ocupamu aci de acestu lungu rivalitate si de acestu de acestu lungu lupta de nemuri vrajmașe; ceea-ce trebuie noi sa cautam este, ce pozitiune s'a facutu statulu romanu independentu prin acestu lupta care, cum am dicitu, este forte nenorocita pentru noi; caci in adeveru, cu tota buna noastra vointa, cu tota dorinta si interesulu ce-lu avemu sa pastramu sa marimu chiar chiar relatiunile de amiciu si de buna vecinatate cu monarchia austro-ungara, nu pote sa nu siba in inimele, in spiritele Romaniloru de aci unu resunetu destulu de puternicu si durerosu.

Eu nu am cerutu dela nimeni sa fie absolutu nesimitoru la aceste incordari; nu v'am cerutu sa nu fiu cu inima si cu cugetul pentru Romanii de peste Carpati, si se nu doriu, in limitele putintei, fara insu sa compromiteu bunele nostre relatiuni cu monarchia vecina, se nu doriu, dicitu, ca aceste lupte se dea rezultatu fericitu, ca pacea se se facu prin basa recunoscerei a unora din acele cereri, cari s'ar gasi legitime, si, prin urmare, idea nationalitateri nostre se nu esa triumfatore din greua incercare prin care trece astazi dincolo de Carpati. Nu primescu insu, se se dicitu, ca numai partidulu conservatoru, ca numai ministrii, cari represintu acestu partidulu la guvernulu, suntu nepasatori, nesimitoru, inima loru singura remane inchisa la orice pornire de simpatia de ori-ce Romanu.

Acesta este o imputare nedrepta si o atingere la simtemintele nostre romanesce. (Aplause.)

Dela o cestiune de sentimente, de dorinta, dela o cestiune de compatiune si simpatia, pana la o actiune politica, este unu abisu.

Acesta desparte cuvintele unui deputatu de actele unui ministru, cari au cu totul o alta importanta politica.

Partidulu d-vostru a fostu celu dinteu, care s'a gasitu in fata acestei dureroșe probleme, in anii 1867 si 1868.

Mi s'a adusu aminte de D. Fleva, ca cu ocaziunea unei discutiuni importante, ce a avutu locu asupra acestei cestiuni in 1868, in Camera romana, cand Bratianu cadutu dela putere, abia de o luna, si in capulu majoritateri liberale, a interpelatu pe ministru ce i succedase, pe D. Kogalniceanu, asupra cestiunei transilvane, cand a pronuntatu unu discursu, in care s'a ridicatu la o adeverata elocinta. Atunci a vorbitu cu accente miscatore de sora sa, maritata cu unu streinu. „Nu potu sa suferu, a dicitu, s'o vedu lovit, caci nu este sclava, ci de unu sange nobilu“. D. Kogalniceanu, raspundendu D-lui Bratianu, aproape cu același tonu, la rendulu seu, declara: „Imi pare rau, ca nu sunt si eu pe aceea banca de deputatu, ca se vorbescu cum vorbesce D. Bratianu.“

Candu s'a amintitu acestu schimb de patriotice declaratiuni, D-vostru ati aplaudatu si am auditu o intrerupta putinu magulitore pentru mine. „Așa vorbesce unu ministru romanescu“, a strigatu unulu din aceia, cari se incantu si se multumesc cu vorbe. (Aplause.)

Ați lasatu, der, se se intelega, ca decu la interpelarea D-lui Sturdza nu am raspunsu, cum a raspunsu D. Kogalniceanu la interpelarea D-lui Bratianu, nu eram la inaltimea simtemintelor celor doi patrioti mari, Kogalniceanu si Bratianu.

Ei bine, ministri, D-loru, vorbescu dupa timpu si impregiurari si voiu avea onore sa ve spunu, ca alt-felu au vorbitu Bratianu si Kogalniceanu la 1868 si alt-felu aceiași patrioti au vorbitu dela 1883 si pana la 1888 la caderea guvernulu liberalu. Asta o dicitu de Bratianu ministru, caci Kogalniceanu, care a ramasu in opozitiune, a continuatu sa-si permita interpelari patriotice si inflacarate cuvinte.

Care insu era, D-loru, situatia Romaniei intre anii 1867 si 1868; eta ceea ce D-vostru nu sciiti, seu ati uitatu. Dela eu voiu ave onore sa v'o aratu in cateva documente, cari au interesulu loru istoricu in acestu cestiune

In 1867, dupa resbelulu ce a avutu locu intre Prusia si Austria, din care Austria esise sangerandu si sdrobita prin infrangerea dela Sadova, pozitiunea Europei se schimbasesc in intregulu seu. Francia deșteptata prea tarziu pentru densa, prin cureririle si victoriile Prusiei, incepu sa se gandescu. Dela 1856 pana la 1867 politica imperiulu francesu fusese slabirea si umilirea Austriei, si incurajarea tendintelor de unitate ale Italiei si ale Germaniei; der atunci se deștepta din visulu seu si cugeta, ca Prusia ajunsese preponderanta in Europa, si ca invinsulu dela Magenta si Sadova, era pote unu aliatu posibilu pentru Francia. Trebuie sa sciiti, ca in anul 1866, mai tote diarele francese au strigatu, ca victoria dela Sadova fusese castigata in contra imperiulu francesu. Ce s'a intemplatu atunci? Prusia a intelesu la rendulu seu, ca unitatea germana nu era facuta la Sadova si mai are de sdrobitu unu adversaru de almintreli puternicu. Atunci a inceputu lupta ascunsu intre Francia si Prusia, care trebuia sa isbucnescu prin resbelulu dela 1870, si se se sfersescu prin desastrulu dela Sedan si tractatul dela Frankfurt.

Francia incepea sa-si intorca privirile catre Austria, pe care voia s'o sprijine si s'o ridice, er Prusia, care de atunci prevedea, ca cestiunea trebuie sa fie lichidata pe campulu de batae, isi lua masurile, incatu la 1867 isi pregatia noui aliatu in contra a noui vrajmasi.

Acelu aliatu era Rusia. Nu este nicu unulu din D-vostru, care s'a ocupatu de politica, care se nu scie, ca resbelulu era aproape gata sa isbucnescu inca din anul 1867, cu ocaziunea cestiunei Luxemburgului, alasa atunci ca motivu, ori ca pretextu.

Insu pe cand Francia credea ca se pote rezima atunci pe alianta problematica a Austriei, Prusia isi luase masurile sale si era in cea mai mare intimitate cu Rusia.

Pentru-ce ve spunu tote acestea? Pentru ca se sciiti, care era rolulu, care l'a jucat tu tera nostra, si partidulu liberalu si nationalu, care era la guvernulu, in aceste impregiurari.

D-lu Bratianu, ministru lu țerei si reprezentantu alu partidulu liberalu si nationalu, — potu sa vorbescu de aceste lucruri, cari aparțin astazi istoriei, — D-lu Bratianu, dicitu, era forte bine informatu, ca cestiunea Luxemburgului putea sa dea nastere resbelulu. Ceea ce s'a intemplatu mai tarziu, la 1870, era sa se petreca la 1867, si numai prin prudenta, dibacia si excesiva ingaduire a marchisulu de Monstiers, ministru alu afacerilor straine alu Francei, s'a pututu delatura resbelulu. Ei bine, in acestu resbelu tera nostra avea unu rol si D-lu Bratianu se pregatia pentru densulu. Eta ce ne spune in memoriile sale unu diplomat francesu, forte bine informatu, D-lu Rothan, consul general la Frankfurt si ministru la Hamburg.

Si ve cetescu aceste lucruri, d-loru, deore-ce ele privescu tera nostra si atitudinea guvernulu nostru pe atunci, si fiindca dorescu a restabili adeverulu, ca astfel Camera se judece, decu aceiași omeni de statutu potu sa aiba aceași politica in impregiurari cu totul deosebite.

„Catu despre alianta, mi-se spune, ca raporturile intre Berlinu si Petersburg n'au fostu nicu-odata mai intime. Se presupune, ca atitudinea Rusiei, care se arata a fi pentru acum aceea a neutralitateri, si-ar lua adeverata sa fata, decu resbelulu ar isbucni. Rezimatu pe Romania, pus sub influinta ei, Rusia ar mentine pe Austria in respectu si ar pasi hotaritu catre scopulu traditiionalu alu ambitiuniloru sale.“

Vedeți der ca, in 1867, armata romana trebuia sa ia parte la acestu resbelu si se fia inainte mergetore a armatorulu rusescu, pornindu spre Orientu, pe cand armatele prusiene trebuiau sa se ciocnescu cu armatele francese in campile Lorenei si Alsaciei.

Atunci aveți explicatiunea cuvintelor provocatore ale lui Bratianu, ministru abia cadutu dela putere, si a raspunsulu totu asa de sumetu si totu asa de sunatoru alu lui Kogalniceanu, ministru de externe.

(Va urma.)

Fiasculu „liberaliloru“ la Lipova.

In 4 Februarie n. s'a tinutu in Lipova o adunare populara, cu scopu de-a demonstra in favorea politicei bisericesci a guvernulu.

Adunarea a fostu forte bine cercetata si s'a tinutu in sala dela „archiducele Josifu“, aflandu-se de fata peste 1500 persoane.

Deja dela inceputu, — dice „Egyetertés“, — s'a pututu prevedea, ca din cauza spiritelor agitatie, abia decu adunarea va decurge liniștitu: si acesta mai

alesu dupa ce au intratu in sala cei 200 de Romani in frunte cu protopopulu gr. or. Voicu Hamsea si cu preotulu gr. or. Laurentiu Opreanu, apoi abatele catolicu cu mai multu credinciosu ai sei.

Dupa ce s'a constituitu adunarea, a luat cuventulu „liberalulu“ fostu deputatu Lazar, desfășurandu obiectulu adunarei si propunendu, se se trimita guvernulu o adresa de incredere pentru reformele bisericesci. Pe langa acestu propunere, a vorbitu si renegatul Partenie Popovicu, in limba romana si germana, der fara de nicu unu efectu.

„Egyetertés“ spune apoi, ca a costatu multu greutate pe fisogabirulu Török Bela, ca se sustina ordinea, „deorece vulgulu afitatu de agitatorii fara sufletu, facea sgomotu asurđitoru.“ Celoru doi preoti „valahu“, dice foia kossuthista, cari au primitu ajutoru si dela abatele plebanu Josifu Grath, ba chiar si dela notarul public Gustav Kannay din Lipova, „li-a succesu a potenta agitatiunea pana la gradu asa de mare, incatu președintele adunarei abia a pututu se cetescu resoluțiunea.“

Eta acum, ce dice „Dreptatea“ din Timisoara despre acestu adunare:

„Si aici a cautatu guvernulu maghiaru sa puna la cale o demonstratiune in favorulu seu, der a steliu'o. Pe astazi a convocatu partidulu liberalu o conferinta a alegitoriloru dietali din Lipova, ca se-si manifesteze aderența pentru proiectele bisericesci ale guvernulu. La conferinta s'a prezentatu si protopopulu gr. or. Hamsea, cu peste o sutu de alegitori romani, asemenea si abatele catolicu cu totu atatia alegitori germani si au protestatu energicu contra proiectelor bisericesci, desi fibrarii si jidovimea au acuiratu pe toti funcționarii si detorarii lor. Slugile guvernulu au ramasu in minoritate disparenta. Necazulu organeloru guvernulu din cauza nesuccesulu este indiscriptibilu.“

Casulu acesta forte supuratoru pentru mamelucii d-lui Wekerle, este erasi o stralucita dovada, ca tera nu doresce si nu voescce reformele nebane ale guvernulu, si merita tota lauda Romaniloru nostri dela Lipova, ca au datu expresiune in modu asa de barbatescu convingerii lor politice. Noi ni-am alesu c'unu succesu moralu frumosu, guvernulu c'unu fiasco rusinosu.

Rusia și Francia.

Diariulu rusescu „Moskovski Viedomosti“ intr'o revista, ce o face asupra evenimentelor din anul trecut, sustine firesce, ca cea mai mare intemplanie in acelu anu a fostu visita marinariloru rusi la Toulon si fraternizarea lor cu Francesii. Acestu evenimentu este hotaritoru si pentru situatia europena. Rusia si Francia vedu prin alianta lor garantata pacea europena, si in acestu pace isi vedu ele conditiunile in floririi lor interioare. Nu-i vorba, decu va fi necesaru se ne aparamu onorea si integritatea țriloru nostre cu arma in mana, vomu face-o, considerandu unu asemenea resboiu ca unu lucru nedelaturabilu. Amintita foia termina dicitendu, ca cu catu va dura mai multu pacea europena, cu atatu mai tar voru deveni Rusia si Francia; sustinerea pacei armoniazu der pe deplinu cu dorintele acestoru dou state.

„Novoje Vremja“, esaminandu raporturile esteriore ale Francei, dice: dela caderea imperatiiei a doua, Francia nicu-odata nu a statu asa de bine, ca acuma.

Prin strinsa ei legaturu cu Rusia si prin situatiunea interioara a celoru dou state ale triplei alianta, Italia si Austro-Ungaria, se eschide orice posibilitate de a-se conturba pacea europena. Intre tote statele europene, neluandu afara nicu chiar pe Anglia, nicu unu statu nu pote se privescu astazi asa de multamitu in viitoru, ca Francia.

Decapitarea lui Vaillant.

In 5 Februarie n., anarchistulu Vaillant, care a aruncatu bomba in camera francesu, a fostu decapitatu prin ghilotina.

Inainte c'o di nu se scia nimic de acesta. In 4 l. c. dimineța apertorulu lui Vaillant, avocatulu Labori, a fostu primitu in audienta de președintele Carnot, ca se

roge pe acesta, a subscrie agratiunea. Carnot insu nu s'a invoitu.

C'o ora mai tarziu procurorulu de stat, Bertrand, a luat dispozitiunile de lipsa pentru esecutare. Calulu Deibler a primitu numai noptea tarziu porunca, se se pregatesca. Totodata s'au luat tote masurile pentru mentinerea ordinei. Trupe de soldati si poliști au fostu postate la locul supliciulu.

La orele 2 1/2 terenulu a fostu inchisu si noue trupe de poliști au fostu postate de juru imprejuru. Nime nu putea se intre, si numai diariștiloru li s'a datu voia se privescu actualu sangerosu de-aprope. La ora 3 din nopte a sositu inca o garda republicana, care a adusu pe calulu Deibler si guillotina.

Punctu la orele 7 si 35 minute, capulu lui Vaillant a cadutu sub securea calulu. Anarchistulu s'a tređitu din somnu numai la 7 ore. Elu incepu se rostescu cu glasu tare vorbiru vehemente, prin cari desvolta teorii anarchiste. N'a voit se primescu nicu unu felu de beuturu, caci dice, „n'are nevoia de-a-se intari prin asa ceva“. Raspinse si mangairile religiose ale preotulu Lavadie. La 7 1/2 Vaillant a fostu tiritu pe guillotina asedat sub piata Roquete. Dupa-ce i s'a facutu toaleta: adecu i s'a taiatu perulu, osenditul, incunjuratu de calulu Deibler si de ajutorele sale, pasi energicu, palidu la fata, pe guillotina, si inainte de a-i cade capulu, a strigatu:

— *Morte societati civile! Traiescu anarchia!*

Dupa cate-va secunde s'a sfirsitu totul. Corpulu lui Vaillant a fostu transportatu in cimiterulu Jory.

DIVERSE.

Unu orologiu tradatoru. Foile poloneze istoricescu urmatorulu casu hazliu, ce s'a petrecutu acum de curendu in Polonia rusesca: O domna s'a dusu la unu orologiu din patria sa cu scopulu, ca se-si cumpere unu orologiu pentru deșteptatu. Domnei insu, care era de felu cam sgarcita, i-se paru, ca orologerulu cere prea multu pentru orologiu si astfel se departa fara de a-lu cumpera. Avendu de-a face tocmai atunci o excursiune in strainatate, isi cumpara de-acolo unu orologiu pentru deșteptatu, aflandu-lu mai bunu si mai efintu ca in patria sa. Cand insu se rentorcea spre casa, eta ca aproape de granițele țerei se intelnesce pe trenu cu orologerulu, compatriotulu seu, la care fusese mai inteu. Domna numai decatu scoate orologiu lu i-lu arata vrundu se se fallesc, ce turgu bun si efintu a facutu ea in strainatate. Oroglerulu necajitu, ia orologiu lu in mana, ilu privesece cu de-ameruntulu, der nu-i pote afla nicu o chichița, pentru ca se-lu critice. Intr'aceea insu orologerulu naibii, care se vede ca avea ore-cari banueli asupra domnei, pe neobservate intoame orologiu lu astfel, ca se incepă a suna tocmai in momentul, cand domna se va afla in vama dela granițe. Așa s'a si intemplat. Sgarcita domna, vrundu se scape de vama, isi ascunse orologiu lu in tournirul de pe ea. Cand ajunse la granițe si vamesulu incepu se face revisia, de-odata orologiu lu incepe a suna de sub rochia domnei. Ea se facu palida ca cera si unu risu cu hohotu isbucni in sala de revisia. Orogliulu a fostu confiscatu si pe langa aceea sgarcita domna a mai fostu pedepsita si cu amendu.

Cremațiunea la Parisu. Obiceiulu, de-a arde cadavrele mortiloru, s'a introdusu la Parisu numai in anul 1839. In acelu anu s'au arsu 49 cadavre. In 1890 si-au alesu acestu modu de imormentare 121, in 1891: 134, in 1892: 159, er in 1893 s'au arsu 189 cadavre. Probabilu, ca in viitoru cremațiunea va lua si mai mari intinderi la Parisu, deore-ce acum de curendu s'a infintatu o noua halu pentru cremațiune in apropierea cimiterulu Piere Lachaise.

Proprietaru: Dr. Aurel Mureșianu.

Redactoru responsabilu: Gregoriu Maiorü.

